

УДК 378.147

Шерман М. І.*

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДО МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню перспектив професійної підготовки майбутніх державних службовців до міжнародної інформаційної діяльності в умовах глобального інформаційного суспільства. На підставі аналізу фахових традиційних та електронних джерел окреслено умови здійснення міжнародної інформаційної діяльності фахівцями зовнішньоекономічної діяльності, що дозволило уточнити та сформулювати дефініцію «міжнародна інформаційна діяльність» як нормативно врегульовану, цілеспрямовану, системно організовану сукупність дій, спрямованих на створення, пошук, опрацювання, оцінювання, узагальнення, використання та збереження різноманітної інформації, придатної для ефективної зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, результативну взаємодію зі світовими центрами ухвалення рішень в економічній, фінансовій та політичній галузях, просування вітчизняних брендів на міжнародних ринках, створення привабливого іміджу України для зарубіжних інвесторів та світових інвестиційних установ, документального оформлення цих процесів, адекватного та професійного їх висвітлення в засобах масової інформації, прогнозування міжнародно-правових та фінансово-економічних наслідків ухвалених рішень, створення обґрунтованих нормативно-правових та професійно-практичних рекомендацій щодо посилення позицій держави на світовій економічній арені. Як один із чинників підвищення ефективності формування готовності майбутніх державних службовців – фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності до міжнародної інформаційної діяльності, обґрунтовано мету, завдання, визначено структуру та комплекс заходів щодо впровадження інтегрованого спеціального курсу «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста» в систему професійної підготовки майбутніх економістів.

Ключові слова: державні службовці, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна інформаційна діяльність, інформаційне суспільство, інтегрований навчальний курс.

Розбудова нашої вільної, незалежної, заможної та успішної держави не можлива без входження України в процеси міжнародного розподілу праці, що виражається в системній присутності провідних вітчизняних суб'єктів господарювання незалежно від їхньої форми власності на глобальних ринках товарів та послуг. При цьому пріоритетом має бути не сировинний експорт чи продукція первинного ступеню обробки, а високотехнологічні, наукоємні, енерго- та ресурсоефективні товари та відповідні послуги, що потенційно здатні максимально задіяти наявні виробничі потужності, фінансовий та кадровий вітчизняний потенціал, раціонально використовувати зовнішні інвестиції, стимулювати зовнішнє та внутрішнє кредитування найбільш перспективних напрямів економіки.

У цьому зв'язку виникає об'єктивна потреба в інтенсивному, достатньо швидкому, і в той же час збалансованому та виваженому підході до зовнішньоекономічного курсу держави, здатному забезпечити дієві стимули для розробки стратегії прориву на світові ринки в умовах жорсткого конкурентного середовища, для чого необхідно задіяти наявні науково-технічні, освітні, кадрові, фінансові, виробничі та економічні ресурси.

Зауважимо, що глобальне суспільство є інформаційним за своєю сутністю, тобто таким, у якому інформація є стратегічним ресурсом. Отже, успішна професійна діяльність державних службовців – фахівців у галузі міжнародної економіки є принципово неможливою за відсутності належного рівня сформованості стійких навичок професійної міжнародної інформаційної діяльності [2; 3; 7]. Таким чином, дослідження сучасного стану та перспектив професійної підготовки державних

* © Шерман М. І.

службовців до міжнародної інформаційної діяльності є доречним, актуальним та своєчасним у контексті становлення та розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення міжнародної економічної діяльності нашої держави.

Професійна інформаційна діяльність в умовах глобалізованого суспільства на сьогодні є предметом пильної уваги, наукових дискусій та міждисциплінарних досліджень, що здійснюються фахівцями в галузі культури, професійної підготовки, інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, на засадах культурологічного підходу до електронної освіти вченими Н. Б. Кириловою, К. К. Коліним та ін. сформульовано теоретичні засади так званої «медіа освіти» в умовах інформаційного суспільства. Узагальнення, систематизація та обґрунтування видів та аспектів комунікативної взаємодії в кіберпросторі наведено в працях українських дослідників В. М. Щербини, О. Р. Личковської, Н. В. Коритнікової та ін.

У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу дефініція професійної компетентності фахівця зовнішньоекономічного профілю, надана в праці Л. С. Отроценко [6, с. 76]. Зокрема, дослідниця акцентує увагу на тому, що структуру цього особистісного інтегративного утворення складають функціональний, методичний, інформаційний, соціальний та особистісний компоненти [6, с. 76].»

У науковому доробку вітчизняних учених В. Ю. Бикова, О. В. Білоус, Ю. М. Богачкова [5], О. М. Бойцової [1] звертають на себе увагу праці, у яких доводиться думка щодо пріоритету серед усіх складових у структурі професіоналізму фахівця, що здійснює свою професійну діяльність в умовах глобалізованого інформаційного суспільства, саме професійної інформаційно-комунікаційної компетентності. Подібну точку зору на проблему професійної підготовки фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності обстоює І. А. Кінаш [4].

Нам імпонує наукова позиція вчених, що досліджували проблеми професійної підготовки майбутніх економістів, проте необхідно зауважити, що нами не виявлено системних досліджень щодо організації та науково-методичного супроводу професійної підготовки економістів до міжнародної інформаційної діяльності в умовах глобалізованого інформаційного суспільства.

З метою коректного розгляду перспектив професійної підготовки державних службовців до міжнародної інформаційної діяльності, у процесі дослідження доцільно зосередитися на вирішенні таких завдань:

- уточнити дефініцію «міжнародна інформаційна діяльність фахівця зовнішньоекономічної сфери»;
- окреслити умови здійснення професійної міжнародної інформаційної діяльності фахівцями зі зовнішньоекономічної діяльності в контексті формування їхньої інформаційно-технологічної компетентності;
- обґрунтувати структуру авторського курсу «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста».

З метою уточнення дефініції «міжнародна інформаційна діяльність економіста» нам видається доцільним звернутися як до відповідних положень вітчизняної чинної нормативної бази, так і до фахових джерел, що є дотичними до тематики дослідження.

Загальне визначення міжнародної інформаційної діяльності безвідносно до певної предметної галузі міститься в Законі України «Про інформацію» [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>], зокрема, стаття 50 цього Закону містить таке визначення: «Міжнародна інформаційна діяльність полягає в забезпеченні громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій офіційною документованою або публічно оголошеною інформацією про зовнішньополітичну діяльність України, про події та явища в інших країнах, а також у цілеспрямованому поширенні за межами України державними органами і об'єднаннями громадян, засобами масової інформації та громадянами всебічної інформації про Україну» [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>].

Таким чином, трансформація загального означення «міжнародна інформаційна діяльність» до професійно-орієнтованого «міжнародна інформаційна діяльність фахівця зовнішньоекономічної сфери» вимагає розгляду умов професійної підготовки та здійснення професійної діяльності економіста-міжнародника.

Сучасна професійна підготовка фахівців зовнішньоекономічної діяльності в умовах інформаційного суспільства має на меті не лише набуття знань, навичок, умінь з обраного напрямку професійної підготовки, але й сформованих адаптаційних та комунікативних умінь, що покликані забезпечити адекватну оцінку наповнення інформаційного простору, володіння сучасними методами та технологіями створення, пошуку, обробки, систематизації, зберігання та використання різнотипної інформації, зумовленими специфікою перебігу інформаційних процесів у зовнішньоекономічному середовищі, здатності ефективно та раціонально використовувати інформацію в професійній діяльності, передбачати наслідки та накопичувати досвід професійної діяльності в умовах глобальних ринків.

Висока динаміка світових ринків товарів, послуг, фінансового та людського капіталу, мінлива економічна, соціальна, політична ситуація у світі, наявність локальних конфліктів, зон стихійних лих, техногенних катастроф, санкційних обмежень, накладених на окремі види діяльності в певних країнах, зумовлюють підвищені вимоги до професійної підготовки фахівців у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Ухвалення виважених управлінських рішень у галузі зовнішньоекономічної діяльності держави вимагає від фахівця з міжнародної економіки ґрунтовних знань щодо відносин і взаємозв'язків у світовій економіці, чинників впливу на формування внутрішньої та зовнішньої економічної політики країни, методів та технологій регулювання міжнародної економічної взаємодії на державному та транснаціональному рівнях, методики виявлення, оцінювання та врахування основних трендів світових ринків.

Безпосередня професійна діяльність державного службовця – фахівця в галузі міжнародної економіки – вимагає стійких навичок аналізу світових економічних тенденцій у певному секторі економіки, виявлення передумов для успішної інтеграції нашої держави, напрацювання дієвих заходів щодо виходу вітчизняних підприємств на світові ринки, здійснення моніторингу щодо поточного стану та перспектив участі України в міжнародному розподілі праці, синтезування нормативно-правових, організаційно-методичних, науково-теоретичних засад удосконалення, розвитку та ефективного здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання України.

На підставі розгляду відомостей, що наведені у фахових традиційних та електронних джерелах, ми здійснили спробу окреслити умови здійснення міжнародної інформаційної діяльності фахівцями зовнішньоекономічної діяльності. Основними з цих умов, на нашу думку, є такі:

- об'єктивна суперечність між обмеженими можливостями людини щодо здійснення інформаційної діяльності та інтенсивністю глобальних інформаційних потоків;

- наявність величезної кількості неповної, перекрученої, цілеспрямовано або випадково неправильно поданої інформації, відвертих «фейків» та іншого інформаційного сміття, що істотним чином ускладнює та обмежує доступ до корисної інформації, збільшуючи час на її пошук, опрацювання та інтерпретацію результату;

- істотна неоднорідність світового інформаційного простору, надання суб'єктивних пріоритетів окремим суб'єктам міжнародної інформаційної діяльності як наслідок реалізації приватних, корпоративних, відомчих, регіональних політичних, економічних, фінансових, військових та інших проектів, що здійснюються на тимчасовій або постійній основі;

– багатоаспектність самого визначення міжнародної інформації, що може бути визначена як сукупність відомостей, що характеризують джерела, структуру, загальні властивості, пошук, інформаційно-аналітичне опрацювання, використання та розповсюдження цих відомостей в системі міжнародних відносин на засадах міжнародного інформаційного права;

– проблематичність доступу до джерел інформації, особливо до закритих та конфіденційних, оцінювання достовірності джерел інформації, їхнього статусу, надійності, рівня кваліфікації осіб, що її надають, своєчасності, повноти та корисності інформації;

– безумовна орієнтація міжнародної інформаційної діяльності фахівця зовнішньоекономічної діяльності на інформаційне забезпечення державної внутрішньої та зовнішньої політики, пріоритету національної безпеки, ефективної протидії зазіханням на інформаційний суверенітет країни, забезпечення лідерських позицій у світовій економіці, здобуття членства та визнання у світових політичних, військових та економічних об'єднаннях;

– безпосереднє здійснення міжнародної інформаційної діяльності відбувається за допомогою складових міжнародних та національних систем комунікації, на основі комплексу принципів і норм, що регулюють функціонування та використання міжнародної інформації світовим співтовариством відповідно до ратифікованих міжнародних і регіональних угод у галузі комунікацій, що базуються на розумінні міжнародної ролі інформаційних процесів за умови можливості надання доступу до інформації для громадськості та участь міжнародного співтовариства у загальній системі глобальних комунікацій.

Таким чином, окреслені нами умови здійснення міжнародної інформаційної діяльності фахівцями зі зовнішньоекономічної діяльності дозволяють уточнити загальне означення «міжнародної інформаційної діяльності» відповідно до предметного поля нашого дослідження. Отже, нами пропонується така дефініція: міжнародна інформаційна діяльність фахівців з зовнішньоекономічної діяльності – це нормативно врегульована, цілеспрямована, системно організована сукупність дій, спрямованих на створення, пошук, опрацювання, оцінювання, узагальнення, використання та збереження різнотипної інформації, придатної для ефективної зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, результативну взаємодію із світовими центрами ухвалення рішень в економічній, фінансовій та політичній галузях, просування вітчизняних брендів на міжнародних ринках, створення привабливого іміджу України для зарубіжних інвесторів та світових інвестиційних установ, документального оформлення цих процесів, адекватного та професійного їх висвітлення в засобах масової інформації, прогнозування міжнародно-правових та фінансово-економічних наслідків ухвалених рішень, створення обґрунтованих нормативно-правових та професійно-практичних рекомендацій щодо підсилення позицій держави на світовій економічній арені.

На нашу думку, формування готовності майбутніх державних службовців – фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності до міжнародної інформаційної діяльності – доцільно здійснювати через розробку та впровадження інтегрованого спеціального курсу з орієнтовною назвою «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста» в часово-просторових межах сучасної системи професійної підготовки фахівців-економістів зі зовнішньоекономічної діяльності.

Метою цього спеціального курсу є формування в майбутніх фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності готовності до здійснення міжнародної інформаційної діяльності в умовах глобального інформаційного суспільства.

Відповідно до сформульованої мети спеціального курсу, з'ясуємо його основні завдання:

– сформувати цілісну систему знань про нормативно-правове забезпечення, дефінітивний апарат, методи, засоби та технології міжнародної інформаційної діяльності;»

– висвітлити правові, етичні та психологічні аспекти міжнародної інформаційної діяльності як галузі зовнішньоекономічної діяльності;»

– з'ясувати складові організації міжнародної інформаційної діяльності в глобалізованому суспільстві, проблеми міжнародного співробітництва в галузі інформації та існуючої практики міжнародної інформаційної політики в галузі глобальної економіки, безпеки, зовнішньої політики та міжнародного права;

– виокремити тенденції глобального розвитку, зумовлені впливом інформаційно-комунікаційних технологій;

– сформувати стійкі навички щодо використання комунікативних технологій у міжнародних відносинах.

– ознайомитися із сучасною практикою реалізації міжнародної інформаційної політики на глобальному, регіональному (європейському) та національному рівнях, практику досліджень інформаційної складової в міжнародній економічній, безпековій, зовнішньополітичній та правовій діяльності, інформаційну політику України в системі міжнародних відносин.

Відповідно до мети й завдань авторського спеціалізованого курсу, слід визначитися з його структурою та когнітивним наповненням, відобразивши їх у структурі навчальної дисципліни.»Згідно з навчальним планом професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» на авторський спецкурс «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста» може бути виділено 4 кредити (120 годин). Виходячи з умов здійснення професійної міжнародної інформаційної діяльності економіста, мети й завдань запропонованої навчальної дисципліни, вважаємо за доцільне виділити два змістові модулі в її структурі, а саме: модуль 1 «Нормативно-правове та програмно-технічне забезпечення дисципліни», модуль 2 «Інформаційно-комунікаційне забезпечення міжнародної інформаційної діяльності економіста». Розглянемо когнітивне наповнення першого та другого змістових модулів.

Змістовий модуль 1 «Нормативно-правове та програмно-технічне забезпечення дисципліни»

– Особливості професійної діяльності економіста-міжнародника в глобальному інформаційному суспільстві.

– Нормативно-правове забезпечення зовнішньої та внутрішньої інформаційної діяльності України.

– Правові та інформаційно-технологічні засади доступу до джерел міжнародної економічної інформації та їх використання.

– Діяльність міжнародних та іноземних організацій в інформаційному просторі.

– Засоби документування та комунікації в міжнародній інформаційній діяльності економіста.

Змістовий модуль 2 «Інформаційно-комунікаційне забезпечення міжнародної інформаційної діяльності економіста»

– Міжнародна інформація в системі зовнішньоекономічної діяльності.

– Міжнародні зовнішньоекономічні ресурси та технології їх використання.

– Міжнародна інформаційна діяльність вітчизняних зовнішньоекономічних установ.

– Технології здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності України.

– Державна, регіональна та міжнародна інформаційна безпека: економічні, правові та технологічні чинники.

Пропонована структура авторського інтегрованого курсу «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста», що розроблена з урахуванням умов здійснення міжнародної інформаційної діяльності державними службовцями, може бути прийнята за основу розробки модернізованої навчальної програми відповідної дисципліни. Розподіл годин на аудиторну, самостійну та індивідуальну роботу повинен урахувати особливості організації професійної підготовки в певному закладі вищої освіти, наявні міжпредметні зв'язки, наявність відповідних складових навчально-наукового супроводу дисципліни в складі навчального середовища ЗВО, рівень кваліфікації викладацького складу тощо.

Отже, в процесі дослідження перспектив підготовки державних службовців до міжнародної інформаційної діяльності з'ясовано, що:

- міжнародна інформаційна діяльність фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності – це нормативно врегульована, цілеспрямована, системно організована сукупність дій, спрямованих на створення, пошук, опрацювання, оцінювання, узагальнення, використання та збереження різноманітної інформації, придатної для ефективної зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, результативну взаємодію із світовими центрами ухвалення рішень в економічній, фінансовій та політичній галузях, просування вітчизняних брендів на міжнародних ринках, створення привабливого іміджу України для зарубіжних інвесторів та світових інвестиційних установ, документального оформлення цих процесів, адекватного та професійного їх висвітлення у засобах масової інформації, прогнозування міжнародно-правових та фінансово-економічних наслідків ухвалених рішень, створення обґрунтованих нормативно-правових та професійно-практичних рекомендацій щодо підсилення позицій держави на світовій економічній арені;

- окреслено умови здійснення міжнародної інформаційної діяльності державними службовцями – фахівцями зі зовнішньоекономічної діяльності;

- обґрунтовано структуру авторського курсу «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста», мету, завдання та наповнення змістових модулів.

Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо у створенні навчальної програми дисципліни «Сучасні технології міжнародної інформаційної діяльності економіста», розробки навчального контенту для лекційних, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи, створення електронного навчального комплексу цього авторського курсу, інтеграції до освітнього середовища університету та проведення педагогічного експерименту на предмет його ефективності як засобу формування готовності майбутніх державних службовців – фахівців зі зовнішньоекономічної діяльності до здійснення міжнародної інформаційної діяльності в умовах глобального інформаційного суспільства.

Література:

1. Бойцова О. М. Структура інформаційної компетентності та її аналіз для процесу професійної підготовки. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: педагогіка, психологія і соціологія.* Вип. 9. 2011. URL: <http://ea.donntu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/23986/1/boytsova.pdf>
2. Дегтяр А. О. Государственно-управленческие решения: информационно-аналитическое и организационное обеспечение: монография. Харьков: Изд-во ХарПИ НАГУ «Магистр», 2004. 224 с.
3. Дубов Д. В. Роль информационной культуры в деятельности органов государственного управления. *Вестник книжной палаты.* 2003. № 8. С. 26-28.
4. Кінаш І. А. Інформаційні технології в економічній освіті. *Інформаційні технології в освіті.* 2011. № 10. С. 80-87.
5. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України / В. Ю. Биков та ін.; заг. ред. В. Ю. Биков. К.: Атіка, 2010. 88 с.

6. Отрощенко Л. С. Формування професійної компетентності майбутніх економістів-міжнародників. *Перший крок у науку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Луганськ, 10-11 квітня 2009 р.). Луганськ: Принт, 2009. Том 7. С. 75-78.
7. Шерман М. И. Влияние принципов информационной деятельности органов государственного управления на содержательную составляющую компьютерно-информационной подготовки государственных служащих. *Государственная политика относительно местного самоуправления: состояние, проблемы и перспективы: материалы 2-й Всеукраинской научно-практической конференции* (Херсон, 17 октября 2011 г.). Херсон: Гринь Д. С., 2011. С. 96-97.

Sherman M. I.

PERSPECTIVES OF TRAINING OF CIVIL SERVANTS
TO INTERNATIONAL INFORMATION ACTIVITY

The article is devoted to the prospect of prospective training of future civil servants for international information activities in the context of the global information society. Based on the analysis of professional traditional and electronic sources, the conditions for the implementation of international information activities by the specialists of foreign economic activity were defined, which made it possible to clarify and formulate the definition of «international information activity» as a normatively regulated, purposeful, systematically organized set of actions aimed at creating, searching, processing, evaluating, generalization, use and preservation of various types of information suitable for effective foreign economic activity of domestic sub economic activities regardless of ownership, effective interaction with global decision-making centers in the economic, financial and political spheres, promotion of domestic brands in international markets, creation of attractive Ukraine's image for foreign investors and world investment institutions, documentary registration of these processes, adequate and their professional coverage in the mass media, prediction of international legal financial and economic consequences of the decisions, creation of legal and professional-practical recommendations on strengthening the position of the state in the world economic arena. As one of the factors enhancing the effectiveness of forming the readiness of future civil servants - specialists in foreign economic activities to international information activities, the purpose, objectives, defined structure and a set of measures for the implementation of the integrated special course «Modern technologies of international information activities of an economist» into the system of future economists' professional training.

Key words: civil servants, foreign economic activity, international information activity, information society, integrated training course.

Дата надходження статті: «12» вересня 2018 р.

УДК 378.014.5-047.22(477)

Шоробура І. М., Ткаченко У. Ю.*

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

У статті визначено проблеми розвитку вищої освіти в Україні на основі компетентнісного підходу. Акцентовано на сутності вищезазначеного поняття, етапах становлення ключових компетентностей в освіті. Показано, що педагогічна компетентність включає знання, уміння, навички, а також способи й прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні й розвитку особистості. Висвітлено також систему компетентностей в освіті, як-от: предметні, міжпредметні, загальногалузеві. Міжпредметні компетентності є своєрідною «парасолькою» над усім освітнім процесом, саме вони часто називаються ключовими. Загальногалузеві компетентності набуваються впродовж засвоєння змісту тієї чи іншої освітньої галузі. Предметні компетентності набуваються впродовж вивчення того чи іншого предмета. Звернено увагу на структуру професійної компетентності майбутнього

*© Шоробура І. М., Ткаченко У. Ю.